

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)

της 3ης Ιουλίου 2014*

«Είσπραξη τελωνειακής οφειλής — Αρχή του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας — Δικαίωμα ακροάσεως — Αποδέκτης της αποφάσεως περί εισπράξεως ο οποίος δεν έτυχε ακροάσεως από τις τελωνειακές αρχές πριν την έκδοση της εν λόγω αποφάσεως, αλλά μόνο στο επόμενο στάδιο της ενστάσεως — Προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας — Καθορισμός των νομικών συνεπειών του μη σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας»

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-129/13 και C-130/13,

με αντικείμενο αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως βάσει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Hoge Raad der Nederlanden (Κάτω Χώρες) με αποφάσεις της 22ας Φεβρουαρίου 2013, οι οποίες περιήλθαν στο Δικαστήριο στις 18 Μαρτίου 2013, στις δίκες

Kamino International Logistics BV (C-129/13),

Datema Hellmann Worldwide Logistics BV (C-130/13),

κατά

Staatssecretaris van Financiën,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους T. von Danwitz, πρόεδρο τμήματος, E. Juhász, A. Rosas (εισηγητή), D. Šváby και C. Vajda, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Wathelet

γραμματέας: M. Ferreira, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 15ης Ιανουαρίου 2014,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- οι Kamino International Logistics BV και Datema Hellmann Worldwide Logistics BV, εκπροσωπούμενες από τους B. Boersma και G. Koevoets, adviseurs,
- η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις K. Bulterman και B. Koopman, καθώς και από τον J. Langer,
- η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την M. Jacobs και τον J.-C. Halleux,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

- η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Δ. Καλόγηρο και την Κ. Παρασκευοπούλου,
- η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την J. García-Valdecasas Dorrego,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους F. Wilman και B.-R. Killmann,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 25ης Φεβρουαρίου 2014,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Οι αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως αφορούν την ερμηνεία του κανονισμού (ΕΟΚ) 2913/92 του Συμβουλίου, της 12ης Οκτωβρίου 1992, περί θεσπίσεως κοινοτικού τελωνειακού κώδικα (ΕΕ L 302, σ. 1), όπως έχει τροποποιηθεί από τον κανονισμό (ΕΚ) 2700/2000 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Νοεμβρίου 2000 (ΕΕ L 311, σ. 17, στο εξής: τελωνειακός κώδικας), και την ερμηνεία της αρχής του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης.
- 2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφορών μεταξύ της Kamino International Logistics BV (στο εξής: Kamino) και της Datema Hellmann Worldwide Logistics BV (στο εξής: Datema) με τον Staatssecretaris van Financiën, αντιστοίχως, όσον αφορά την εφαρμογή της αρχής του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας στο πλαίσιο του τελωνειακού κώδικα.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Το άρθρο 6, παράγραφος 3, του τελωνειακού κώδικα έχει ως εξής:

«Οι αποφάσεις που λαμβάνονται γραπτώς και είτε απορρίπτουν τις αιτήσεις είτε έχουν αρνητικές συνέπειες για τα πρόσωπα στα οποία απευθύνονται αιτιολογούνται από τις τελωνειακές αρχές. Οι εν λόγω αποφάσεις πρέπει να αναφέρουν τη δυνατότητα άσκησης προσφυγής που προβλέπεται στο άρθρο 243.»
- 4 Ο τίτλος VII του τελωνειακού κώδικα, σχετικά με την τελωνειακή οφειλή, περιλαμβάνει το κεφάλαιο 3 που ρυθμίζει την καταβολή του ποσού της οφειλής αυτής. Το τμήμα 1 του εν λόγω κεφαλαίου 3, με τίτλο «Βεβαίωση και γνωστοποίηση στον οφειλέτη του ποσού των δασμών», περιλαμβάνει τα άρθρα 217 έως 221 του κώδικα αυτού.
- 5 Το άρθρο 219, παράγραφος 1, του τελωνειακού κώδικα ορίζει:

«Οι προθεσμίες για τη βεβαίωση των δασμών που προβλέπονται στο άρθρο 218 μπορεί να παραταθούν:

 - α) είτε για λόγους που συνδέονται με τη διοικητική οργάνωση των κρατών μελών, και ιδίως σε περίπτωση που λειτουργεί σύστημα κεντρικής λογιστικής υπηρεσίας·
 - β) είτε όταν, λόγω ειδικών περιστάσεων, η τελωνειακή αρχή δεν είναι σε θέση να τηρήσει τις εν λόγω προθεσμίες.

Οι προθεσμίες που παρατείνονται για τους λόγους αυτούς δεν μπορούν να υπερβούν τις 14 ημέρες.»

6 Κατά το άρθρο 220, παράγραφος 1, του τελωνειακού κώδικα,

«[ό]ταν το ποσό των δασμών που προκύπτουν από τελωνειακή οφειλή δεν έχει βεβαιωθεί σύμφωνα με τα άρθρα 218 και 219 ή έχει βεβαιωθεί σε ύψος χαμηλότερο εκείνου που νομίμως οφειλόταν, η βεβαίωση του ποσού των δασμών που έχει ή που απομένει να εισπραχθεί, πρέπει να γίνει σε διάστημα δύο ημερών από την ημερομηνία κατά την οποία η τελωνειακή αρχή αντιλήφθηκε την κατάσταση αυτή και είναι σε θέση να υπολογίσει το νομίμως οφειλόμενο ποσό και να ορίσει τον οφειλέτη (βεβαίωση εκ των υστέρων). Η προθεσμία αυτή μπορεί να παραταθεί κατά το άρθρο 219».

7 Το άρθρο 221 του τελωνειακού κώδικα ορίζει:

«1. Το ποσό των δασμών πρέπει να γνωστοποιείται στον οφειλέτη, με την κατάλληλη διαδικασία, μόλις βεβαιωθεί.

[...]

3. Η γνωστοποίηση στον οφειλέτη δεν είναι δυνατόν να γίνει μετά τη λήξη τριετούς προθεσμίας από την ημερομηνία γένεσης της τελωνειακής οφειλής. Η προθεσμία αυτή αναστέλλεται από τη στιγμή που υποβάλλεται προσφυγή κατά την έννοια του άρθρου 243 και καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας προσφυγής.

[...]»

8 Τα άρθρα 243 έως 245 του τελωνειακού κώδικα περιλαμβάνονται στον τίτλο VIII, που φέρει την επικεφαλίδα «Δικαίωμα προσφυγής». Το άρθρο 243 του κανονισμού εφαρμογής ορίζει:

«1. Κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα να ασκήσει προσφυγή κατά των αποφάσεων των τελωνειακών αρχών σχετικά με την εφαρμογή της τελωνειακής νομοθεσίας οι οποίες το αφορούν άμεσα και ατομικά.

[...]

Η προσφυγή πρέπει να ασκείται στο κράτος μέλος στο οποίο ελήφθη η απόφαση ή υπεβλήθη η αίτηση για την έκδοσή της.

2. Το δικαίωμα προσφυγής μπορεί να ασκηθεί:

α) σε πρώτο στάδιο, ενώπιον της τελωνειακής αρχής που ορίζεται για το σκοπό αυτό από τα κράτη μέλη·

β) σε δεύτερο στάδιο, ενώπιον μιας ανεξάρτητης αρχής η οποία μπορεί να είναι μία δικαστική αρχή ή ένα ισοδύναμο ειδικευμένο όργανο σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν στα κράτη μέλη.»

9 Το άρθρο 244 του τελωνειακού κώδικα προβλέπει:

«Η άσκηση προσφυγής δεν επιφέρει την αναστολή της εκτέλεσης της προσβαλλομένης αποφάσεως.

Ωστόσο, οι τελωνειακές αρχές μπορούν να αναβάλουν εν όλω ή εν μέρει την εκτέλεση της εν λόγω απόφασης, αν έχουν βάσιμους λόγους να αμφιβάλλουν για τη συμφωνία της προσβαλλομένης αποφάσεως με την τελωνειακή νομοθεσία ή όταν υπάρχει κίνδυνος ανεπανόρθωτης ζημίας για τον ενδιαφερόμενο.

Όταν η προσβαλλόμενη απόφαση έχει ως αποτέλεσμα την επιβολή εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών, η αναστολή εκτέλεσης της εν λόγω απόφασης εξαρτάται από την ύπαρξη ή την σύσταση εγγύησης. Αυτή η εγγύηση, εντούτοις, μπορεί να μην απαιτηθεί όταν ενδέχεται να προκαλέσει σοβαρές δυσκολίες οικονομικού και κοινωνικού χαρακτήρα, λόγω της κατάστασης του οφειλέτη.»

10 Κατά το άρθρο 245 του τελωνειακού κώδικα:

«Οι διατάξεις για τη θέση σε εφαρμογή της διαδικασίας της προσφυγής θεσπίζονται από τα κράτη μέλη.»

Το ολλανδικό δίκαιο

11 Κατά το άρθρο 4:8, παράγραφος 1, του γενικού νόμου περί διοικητικού δικαίου (Algemene wet bestuursrecht, στο εξής: Awb), πριν από τη λήψη αποφάσεως πιθανώς βλαπτικής για ενδιαφερόμενο που δεν ζήτησε την έκδοση της αποφάσεως αυτής, η διοίκηση παρέχει τη δυνατότητα στον ενδιαφερόμενο να εκθέσει την άποψή του, εφόσον, αφενός, η απόφαση βασίζεται σε στοιχεία σχετικά με γεγονότα που τον αφορούν και με συμφέροντά του και, αφετέρου, τα στοιχεία αυτά δεν γνωστοποιήθηκαν στη διοίκηση από τον ίδιο τον ενδιαφερόμενο.

12 Το άρθρο 4:12, παράγραφος 1, του Awb έχει ως εξής:

«Το διοικητικό όργανο δύναται να μην εφαρμόσει τις διατάξεις των άρθρων 4:7 και 4:8, όταν λαμβάνει απόφαση η οποία κατατείνει στην ίδρυση οικονομικής φύσεως υποχρέωσης ή δικαιώματος, εφόσον:

- α. κατά της αποφάσεως αυτής μπορεί να ασκηθεί ένσταση ή διοικητική προσφυγή, και
- β. οι αρνητικές συνέπειες της αποφάσεως μπορούν να εξαλειφθούν πλήρως κατόπιν της διαδικασίας της ενστάσεως ή της προσφυγής.»

13 Κατά το άρθρο 6:22 του ANW:

«Η απόφαση κατά της οποίας ασκείται ένσταση ή προσφυγή μπορεί, παρά την παράβαση γραπτού ή άγραφου κανόνα δικαίου ή γενικής αρχής του δικαίου, να διατηρηθεί από το όργανο που αποφαινεται επί της ενστάσεως ή της προσφυγής, εάν μπορεί να γίνει δεκτό ότι η εν λόγω παράβαση του κανόνα ή της αρχής δεν προκάλεσε βλάβη στους ενδιαφερομένους.»

14 Το άρθρο 7:2 του Awb προβλέπει:

«1. Πριν αποφανθεί επί της ενστάσεως, το διοικητικό όργανο παρέχει στον ενδιαφερόμενο τη δυνατότητα να διατυπώσει την άποψή του.

2. Σε κάθε περίπτωση, το διοικητικό όργανο ενημερώνει για την απόφασή του τον ασκήσαντα την ένσταση καθώς και τους ενδιαφερομένους που εξέφρασαν την άποψή τους στο πλαίσιο της προετοιμασίας της αποφάσεως.»

15 Κατά των διοικητικών αποφάσεων μπορεί ακολούθως να ασκηθεί ένδικη προσφυγή, με δυνατότητα εφέσεως και αναιρέσεως.

Οι διαφορές της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 16 Σε καθεμία από τις κύριες δίκες, ένας εκτελωνιστής, δηλαδή η Kamino στην υπόθεση C-129/13 και η Datema στην υπόθεση C-130/13, κατέθεσε το 2002 και το 2003, κατ' εντολήν της ίδιας επιχείρησης, τελωνειακές διασαφήσεις για τη θέση σε ελεύθερη κυκλοφορία συγκεκριμένων εμπορευμάτων, τα οποία περιγράφηκαν ως «στεγάστρα κήπου/τέντες για γιορτές και πλευρικά τοιχώματα». Η Kamino και η Datema δήλωσαν τα εμπορεύματα αυτά στην κλάση 6 601 10 00 («ομπρέλες κήπου για τον ήλιο και παρόμοια είδη») της Συνδυασμένης Ονοματολογίας και κατέβαλαν τελωνειακούς δασμούς βάσει του συντελεστή 4,7 % που προβλέπεται για την κλάση αυτή.
- 17 Κατόπιν ελέγχου των ολλανδικών τελωνειακών αρχών, ο οικονομικός έφορος κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η ανωτέρω κατάταξη ήταν εσφαλμένη και ότι τα επίμαχα εμπορεύματα έπρεπε να καταταγούν στην κλάση 6 306 99 00 της Συνδυασμένης Ονοματολογίας («αντίσκηνα και είδη κατασκήνωσης»), στην οποία εφαρμόζεται ο υψηλότερος συντελεστής 12,2 %.
- 18 Κατά συνέπεια, ο οικονομικός έφορος, με αποφάσεις της 2ας και της 28ης Απριλίου 2005, εξέδωσε εντάλματα πληρωμής βάσει των άρθρων 220, παράγραφος 1, και 221, παράγραφος 1, του τελωνειακού κώδικα, για την είσπραξη του υπολοίπου των τελωνειακών δασμών που δεν είχε καταβληθεί, σε βάρος της Kamino και της Datema, αντιστοίχως.
- 19 Οι προσφεύγουσες της κύριας δίκης δεν είχαν τη δυνατότητα να προβάλουν τα επιχειρήματά τους πριν από την έκδοση των εν λόγω ενταλμάτων πληρωμής.
- 20 Καθεμία από τις προσφεύγουσες άσκησε ένσταση κατά του αντίστοιχου εντάλματος πληρωμής ενώπιον του οικονομικού εφόρου, ο οποίος, αφού εξέτασε τα προβληθέντα επιχειρήματα, απέρριψε τις ενστάσεις.
- 21 Οι προσφυγές που άσκησαν οι προσφεύγουσες της κύριας δίκης κατά των απορριπτικών αυτών αποφάσεων του οικονομικού εφόρου κρίθηκαν αβάσιμες από το Rechtbank te Haarlem. Το Gerechtshof te Amsterdam επικύρωσε, κατ' έφεση, την απόφαση του Rechtbank te Haarlem, όσον αφορά την υποχρέωση των προσφευγουσών της κύριας δίκης να εξοφλήσουν τις οφειλές τους τις προκύπτουσες από τα επίμαχα εντάλματα πληρωμής.
- 22 Οι Kamino και Datema άσκησαν στη συνέχεια αναίρεση ενώπιον του Hoge Raad der Nederlanden.
- 23 Με τις περί παραπομπής αποφάσεις του, το Hoge Raad der Nederlanden υπενθυμίζει ότι το Gerechtshof te Amsterdam δικάζοντας κατ'έφεση, έκρινε, με βάση την απόφαση του Δικαστηρίου, Sopropé (C-349/07, EU:C:2008:746), ότι ο οικονομικός έφορος είχε παραβιάσει την αρχή του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας, εφόσον, πριν από την έκδοση των ενταλμάτων πληρωμής, δεν είχε παράσχει στους ενδιαφερομένους τη δυνατότητα να προβάλουν τα επιχειρήματά τους επί των στοιχείων που θεμελιώναν την εκ των υστέρων είσπραξη των τελωνειακών δασμών.
- 24 Το Hoge Raad der Nederlanden επισημαίνει, ωστόσο, ότι ούτε ο τελωνειακός κώδικας ούτε το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο περιλαμβάνουν δικονομικές διατάξεις που να υποχρεώνουν τις τελωνειακές αρχές, πριν από τη γνωστοποίηση τελωνειακής οφειλής κατά το άρθρο 221, παράγραφος 1, του τελωνειακού κώδικα, να παράσχουν στον οφειλέτη των τελωνειακών δασμών τη δυνατότητα να διατυπώσει την άποψή του σχετικά με τα στοιχεία επί των οποίων θεμελιώνεται η εκ των υστέρων είσπραξη.

- 25 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Hoge Raad der Nederlanden αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα, τα οποία διατυπώνονται κατά τρόπο πανομοιότυπο σε καθεμία από τις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-129/13 και C-130/13:
- «1) Είναι η ευρωπαϊκού δικαίου αρχή του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας από τη διοίκηση δεκτική άμεσης εφαρμογής από τα εθνικά δικαστήρια,
 - 2) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο πρώτο ερώτημα:
 - α) Πρέπει η ευρωπαϊκού δικαίου αρχή του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας από τη διοίκηση να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι η αρχή αυτή παραβιάζεται, όταν ο αποδέκτης μιας σχεδιαζόμενης αποφάσεως δεν έτυχε μεν ακροάσεως πριν από τη λήψη βλαπτικού γι' αυτόν μέτρου από τη διοίκηση, του δίνεται ωστόσο η δυνατότητα ακροάσεως σε μεταγενέστερο διοικητικό στάδιο (ενστάσεως), το οποίο προηγείται της προσβάσεως στα εθνικά δικαστήρια;
 - β) Πρέπει οι έννομες συνέπειες της παραβιάσεως από τη διοίκηση της αρχής του ευρωπαϊκού δικαίου περί σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας να καθορίζονται από το εθνικό δίκαιο;
 - 3) Αν η απάντηση στο δεύτερο υποερώτημα του ερωτήματος 2 είναι αρνητική, ποιες είναι οι περιστάσεις τις οποίες μπορεί να λάβει υπόψη το εθνικό δικαστήριο προκειμένου να προσδιορίσει τις έννομες συνέπειες, και μπορεί ιδίως να λάβει υπόψη το ότι, αν δεν είχε παραβιασθεί από τη διοίκηση η ευρωπαϊκού δικαίου αρχή του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι η διαδικασία θα είχε διαφορετική έκβαση;»
- 26 Με διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 24ης Απριλίου 2013, αποφασίστηκε η ένωση και συνεκδίκαση των υποθέσεων C-129/13 και C-130/13 προς διευκόλυνση της έγγραφης και της προφορικής διαδικασίας καθώς και προς έκδοση κοινής αποφάσεως.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 27 Με το πρώτο του ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να πληροφορηθεί, κατ' ουσίαν, εάν οι ιδιώτες μπορούν να επικαλεσθούν ευθέως ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων την αρχή του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας από τη διοίκηση και το συνεπακόλουθο δικαίωμα ακροάσεως κάθε προσώπου πριν από την έκδοση οποιασδήποτε αποφάσεως που μπορεί να επηρεάσει δυσμενώς τα συμφέροντά του, όπως έχουν εφαρμογή στο πλαίσιο του τελωνειακού κώδικα.
- 28 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας συνιστά θεμελιώδη αρχή του δικαίου της Ένωσης και το δικαίωμα ακροάσεως σε οποιαδήποτε διαδικασία αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της αρχής αυτής (αποφάσεις Sorpore, EU:C:2008:746, σκέψεις 33 και 36, καθώς και C-277/11, M., EU:C:2012:744, σκέψεις 81 και 82).
- 29 Το δικαίωμα ακροάσεως σε οποιαδήποτε διαδικασία κατοχυρώνεται σήμερα όχι μόνον από τα άρθρα 47 και 48 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα οποία εγγυώνται τον σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας και του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη στο πλαίσιο κάθε δικαστικής διαδικασίας, αλλά επίσης και από το άρθρο του 41, το οποίο διασφαλίζει το δικαίωμα χρηστής διοικήσεως. Η παράγραφος 2 του εν λόγω άρθρου 41 προβλέπει ότι το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει, ιδίως, το δικαίωμα κάθε προσώπου σε προηγούμενη ακρόαση πριν ληφθεί ατομικό μέτρο εις βάρος του (απόφαση M., EU:C:2012:744, σκέψεις 82 και 83). Πάντως, πρέπει να επισημανθεί ότι, εφόσον ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης τέθηκε σε

ισχύ την 1η Δεκεμβρίου 2009, δεν έχει εφαρμογή στις διαδικασίες κατόπιν των οποίων εκδόθηκαν τα εντάλματα πληρωμής της 2ας και 28ης Απριλίου 2005 (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση Sabou, C-276/12, EU:C:2013:678, σκέψη 25).

- 30 Βάσει της αρχής αυτής, η οποία έχει εφαρμογή όταν η διοίκηση προτίθεται να εκδώσει βλαπτική πράξη σε βάρος ενός προσώπου (απόφαση Sopropé, EU:C:2008:746, σκέψη 36), οι αποδέκτες αποφάσεων οι οποίες θίγουν αισθητά τα συμφέροντά τους πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να διατυπώσουν λυσιτελώς την άποψή τους σχετικά με τα στοιχεία επί των οποίων η διοίκηση σκοπεύει να στηρίξει την απόφασή της (απόφαση Sopropé, EU:C:2008:746, σκέψη 37).
- 31 Η υποχρέωση αυτή ισχύει για τις διοικητικές αρχές των κρατών μελών όταν λαμβάνουν αποφάσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου, έστω και αν η εφαρμοστέα κανονιστική ρύθμιση δεν προβλέπει ρητώς μια τέτοια διαδικαστική δυνατότητα (βλ. αποφάσεις Sopropé, EU:C:2008:746, σκέψη 38· M., EU:C:2012:744, σκέψη 86, καθώς και G. και R., C-383/13 PPU, EU:C:2013:533, σκέψη 32).
- 32 Στις υποθέσεις της κύριας δίκης, ούτε ο ισχύων τελωνειακός κώδικας ούτε η ισχύουσα εθνική νομοθεσία προβλέπουν, στο πλαίσιο της διαδικασίας εκ των υστέρων εισπράξεως τελωνειακών δασμών, δικαίωμα ακροάσεως από την αρμόδια τελωνειακή αρχή πριν από την αποστολή των ενταλμάτων πληρωμής. Εξάλλου, όσον αφορά διαδικασία σχετική με την εκ των υστέρων είσπραξη τελωνειακών δασμών και, επομένως, απόφαση εμπίπτουσα στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, δεν αμφισβητείται ότι η αρχή του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας έχει εφαρμογή στα κράτη μέλη.
- 33 Τέλος, στη σκέψη 44 της υποθέσεως επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Sopropé (EU:C:2008:746), στην οποία το Δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί αν συμφωνεί με τις επιταγές της αρχής του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας η προβλεπόμενη από το εθνικό δίκαιο προθεσμία των οκτώ έως δεκαπέντε ημερών για να ασκήσει ο φορολογούμενος το δικαίωμά του ακροάσεως πριν από την έκδοση της αποφάσεως εισπράξεως, το Δικαστήριο επισήμανε ότι, όταν εθνική ρύθμιση καθορίζει τα όρια της προθεσμίας που δύναται να ταχθεί για να υποβάλουν οι ενδιαφερόμενοι τις παρατηρήσεις τους, είναι έργο του εθνικού δικαστή να βεβαιωθεί, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της υποθέσεως, ότι η προθεσμία αυτή αντιστοιχεί στην ιδιαίτερη κατάσταση του συγκεκριμένου προσώπου ή της συγκεκριμένης επιχειρήσεως και ότι μπόρεσαν εντός αυτής να ασκήσουν τα δικαιώματά τους άμυνας, τηρουμένης της αρχής της αποτελεσματικότητας.
- 34 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι όχι μόνον οι εθνικές διοικήσεις υποχρεούνται να σέβονται τα δικαιώματα άμυνας όταν λαμβάνουν αποφάσεις εμπίπτουσες στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, αλλά επίσης ότι οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να μπορούν να επικαλούνται ευθέως τον σεβασμό των δικαιωμάτων αυτών ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.
- 35 Στο πρώτο ερώτημα πρέπει, επομένως, να δοθεί η απάντηση ότι η αρχή του σεβασμού από τη διοίκηση των δικαιωμάτων άμυνας και το συνεπακόλουθο δικαίωμα κάθε προσώπου να τύχει ακροάσεως πριν από την έκδοση οποιασδήποτε αποφάσεως δυνάμενης να επηρεάσει δυσμενώς τα συμφέροντά του, όπως έχουν εφαρμογή στο πλαίσιο του τελωνειακού κώδικα, μπορούν να προβληθούν ευθέως από τους ιδιώτες ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.

Επί του πρώτου υποερωτήματος του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

- 36 Με το πρώτο υποερώτημα του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί εάν η αρχή του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας και, ειδικότερα, το δικαίωμα ακροάσεως κάθε προσώπου πριν από την έκδοση δυσμενούς ατομικού μέτρου έχουν την έννοια ότι τα δικαιώματα άμυνας του αποδέκτη ενός εντάλματος πληρωμής που εκδόθηκε στο

πλαίσιο διαδικασίας εκ των υστέρων εισπράξεως εισαγωγικών τελωνειακών δασμών προσβάλλονται αν αυτός δεν έτυχε μεν ακροάσεως πριν από τη λήψη της αποφάσεως, δύναται ωστόσο να εκφράσει την άποψή του στο πλαίσιο μεταγενέστερου σταδίου διοικητικής ενστάσεως.

- 37 Για να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό, πρέπει, πρώτον, να υπομνησθεί ο επιδιωκόμενος από την αρχή του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας σκοπός, ειδικότερα όσον αφορά το δικαίωμα ακροάσεως.
- 38 Κατά το Δικαστήριο, ο κανόνας ότι ο αποδέκτης μιας βλαπτικής αποφάσεως πρέπει να έχει τη δυνατότητα να υποβάλει τις παρατηρήσεις του πριν ληφθεί η απόφαση αυτή αποσκοπεί στο να παράσχει στην αρμόδια αρχή τη δυνατότητα να λάβει λυσιτελώς υπόψη όλα τα στοιχεία που ασκούν επιρροή. Για να εξασφαλίσει την αποτελεσματική προστασία του συγκεκριμένου προσώπου ή της συγκεκριμένης επιχειρήσεως, ο κανόνας αυτός έχει ως αντικείμενο, μεταξύ άλλων, να τους παράσχει τη δυνατότητα διορθώσεως τυχόν λάθους ή προβολής στοιχείων της προσωπικής τους καταστάσεως συνηγορούντων υπέρ της λήψεως, της μη λήψεως ή της προσδόσεως συγκεκριμένου περιεχομένου στην απόφαση (απόφαση *Sorropé*, EU:C:2008:746, σκέψη 49).
- 39 Κατά πάγια νομολογία, το δικαίωμα ακροάσεως διασφαλίζει σε κάθε πρόσωπο τη δυνατότητα να γνωστοποιεί λυσιτελώς και αποτελεσματικώς την άποψή του, κατά τη διάρκεια διοικητικής διαδικασίας και πριν από την έκδοση οποιασδήποτε αποφάσεως δυνάμενης να επηρεάσει δυσμενώς τα συμφέροντά του (βλ. απόφαση *M.*, EU:C:2012:744, σκέψη 87 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Όπως επισημαίνεται στη σκέψη 31 της παρούσας αποφάσεως, το δικαίωμα αυτό επιβάλλεται ακόμη και αν η εφαρμοστέα κανονιστική ρύθμιση δεν προβλέπει ρητώς μια τέτοια διαδικαστική δυνατότητα (βλ. απόφαση *G. και R.*, EU:C:2013:533, σκέψη 32 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 40 Συναφώς, δεν αμφισβητείται ότι, στις υποθέσεις της κύριας δίκης, δεν δόθηκε η δυνατότητα στους αποδέκτες των ενταλμάτων πληρωμής να προβάλουν τα επιχειρήματά τους πριν από την έκδοση των σε βάρος τους αποφάσεων.
- 41 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η έκδοση των ενταλμάτων πληρωμής, βάσει των άρθρων 220, παράγραφος 1, και 221, παράγραφος 1, του τελωνειακού κώδικα και της διοικητικής διαδικασίας που εφαρμόστηκε δυνάμει εθνικής νομοθεσίας όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, με την οποία τίθεται σε εφαρμογή το άρθρο 243 του τελωνειακού κώδικα, συνιστά περιορισμό του δικαιώματος ακροάσεως των αποδεκτών των εν λόγω ενταλμάτων πληρωμής.
- 42 Ωστόσο, κατά πάγια επίσης νομολογία, τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας, δεν αποτελούν απόλυτα προνόμια, αλλά μπορούν να περιέχουν περιορισμούς, υπό την προϋπόθεση ότι οι περιορισμοί αυτοί ανταποκρίνονται πράγματι σε σκοπούς γενικού συμφέροντος που επιδιώκει το επίμαχο μέτρο και δεν αποτελούν, λαμβανομένου υπόψη του επιδιωκόμενου σκοπού, υπέρμετρη και επαχθή επέμβαση θίγουσα την ίδια την ουσία των ούτως διασφαλιζόμενων δικαιωμάτων (αποφάσεις *G. και R.*, EU:C:2013:533, σκέψη 33, καθώς και *C-418/11, Texdata Software*, EU:C:2013:588, σκέψη 84).
- 43 Πρέπει να εξεταστεί αν, σε πλαίσιο όπως αυτό των υποθέσεων της κύριας δίκης, ο περιορισμός του επίμαχου στην κύρια δίκη δικαιώματος ακροάσεως μπορεί να δικαιολογηθεί βάσει της υπομνησθείσας στην προηγούμενη σκέψη νομολογίας.
- 44 Η Ολλανδική Κυβέρνηση προβάλλει ότι, εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι οι εθνικές αρχές οφείλουν κατ' αρχήν, σε περίπτωση εκ των υστέρων εισπραξης, να ακούσουν τους ενδιαφερομένους πριν από την αποστολή του εντάλματος πληρωμής, υπάρχουν λόγοι που δικαιολογούν την παρέκκλιση από τον κανόνα αυτόν. Ειδικότερα, η ακρόαση του ενδιαφερομένου πριν από την αποστολή ενός εντάλματος πληρωμής δεν συνάδει με τους δεσμευτικούς κανόνες λογιστικής καταχωρίσεως και εισπράξεως του τελωνειακού κώδικα. Λόγω των προθεσμιών που επιβάλλει ο τελωνειακός κώδικας, είναι σημαντικό να μπορούν οι τελωνειακές αρχές, αμέσως μόλις προσδιορίσουν την τελωνειακή οφειλή, να τη

βεβαιώσουν και να αποστείλουν το συντομότερο δυνατόν το ένταλμα πληρωμής. Το επιδιωκόμενο γενικό συμφέρον είναι το συμφέρον της διοικητικής απλοποίησης και της αποτελεσματικής διεκπεραίωσης της διαδικασίας. Λόγω του πολύ μεγάλου αριθμού ενταλμάτων πληρωμής, η προηγούμενη ακρόαση των ενδιαφερομένων δεν θα ήταν αποτελεσματική.

- 45 Περαιτέρω, η κυβέρνηση αυτή υποστηρίζει ότι, λαμβανομένων υπόψη όλων των γενικών χαρακτηριστικών της συγκεκριμένης εθνικής διαδικασίας, η έλλειψη ακροάσεως πριν από την έκδοση του εντάλματος πληρωμής δεν προσβάλλει επί της ουσίας τα δικαιώματα άμυνας διότι οι αποδέκτες των ενταλμάτων πληρωμής έχουν τη δυνατότητα, κατ' εφαρμογή του άρθρου 7:2 του Awb, να προβάλλουν τα επιχειρήματά τους σε μεταγενέστερη διαδικασία, στο στάδιο της ενστάσεως κατά των εν λόγω ενταλμάτων. Εφόσον μέσω της ενστάσεως αυτής μπορούν να επέλθουν τα ίδια έννομα αποτελέσματα και εφόσον το βλαπτικό στοιχείο μπορεί να μετατεθεί στο μέλλον, διαφυλάσσεται η ουσία της αρχής του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας, η οποία συνίσταται στη δυνατότητα μεταγενέστερης άνευ συνεπειών αμφισβήτησης της συγκεκριμένης αποφάσεως.
- 46 Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να ληφθούν υπόψη, αφενός, οι προθεσμίες που επιβάλλει ο τελωνειακός κώδικας για την εκ των υστέρων βεβαίωση των δασμών που προκύπτουν από τελωνειακή οφειλή και, αφετέρου, τα χαρακτηριστικά της διοικητικής διαδικασίας περί της οποίας πρόκειται στην κύρια δίκη.
- 47 Όσον αφορά, πρώτον, τις προθεσμίες του τελωνειακού κώδικα, το άρθρο 220, παράγραφος 1, του εν λόγω κώδικα προβλέπει ότι, σε περίπτωση που το ποσό των δασμών που προκύπτει από τελωνειακή οφειλή δεν έχει βεβαιωθεί σύμφωνα με τα άρθρα 218 και 219 του εν λόγω κώδικα ή έχει βεβαιωθεί ποσό χαμηλότερο εκείνου που νομίμως οφειλόταν, η βεβαίωση του εισπρακτέου ποσού των δασμών ή του προς είσπραξη υπολοίπου πρέπει να γίνει σε διάστημα δύο ημερών από την ημερομηνία κατά την οποία η τελωνειακή αρχή αντιλήφθηκε την κατάσταση αυτή και είναι σε θέση να υπολογίσει το νομίμως οφειλόμενο ποσό και να ορίσει τον οφειλέτη. Η προθεσμία αυτή μπορεί να παραταθεί σύμφωνα με το άρθρο 219 του ίδιου κώδικα για ειδικούς λόγους, όχι όμως πέραν των 14 ημερών. Το άρθρο 221 του τελωνειακού κώδικα προσθέτει ότι το ποσό των δασμών πρέπει να γνωστοποιείται στον οφειλέτη μόλις βεβαιωθεί.
- 48 Κατά την Ολλανδική Κυβέρνηση, η εν λόγω δεσμευτική προθεσμία των δύο ημερών δυσχερώς συμβιβάζεται με την υποχρέωση ακροάσεως του ενδιαφερομένου πριν από την αποστολή του εντάλματος πληρωμής.
- 49 Συναφώς, πρέπει εντούτοις να επισημανθεί ότι το Δικαστήριο έχει αποφανθεί, με τις αποφάσεις C-546/03, Επιτροπή κατά Ισπανίας (EU:C:2006:132), και C-423/08, Επιτροπή κατά Ιταλίας (EU:C:2010:347), επί της αναγκαιότητας τηρήσεως από τα κράτη μέλη της προθεσμίας της εκ των υστέρων βεβαίωσης του ποσού των δασμών που προκύπτουν από τελωνειακή οφειλή του άρθρου 220, παράγραφος 1, του τελωνειακού κώδικα, στο πλαίσιο υποθέσεων λόγω παραβάσεως στις οποίες τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη, στην προσπάθεια να δικαιολογήσουν τη μη τήρηση μιας τέτοιας προθεσμίας εξαιτίας της οποίας υπήρξε καθυστέρηση στη διάθεση ιδίων πόρων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, προέβαλαν την υποχρέωση σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας των οφειλετών τελωνειακής οφειλής.
- 50 Στις σκέψεις 33 και 45, αντιστοίχως, των αποφάσεων Επιτροπή κατά Ισπανίας (EU:C:2006:132) και Επιτροπή κατά Ιταλίας (EU:C:2010:347), το Δικαστήριο διέκρινε μεταξύ, αφενός, των σχέσεων μεταξύ των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης και, αφετέρου, των σχέσεων μεταξύ του οφειλέτη της τελωνειακής οφειλής και των εθνικών τελωνειακών αρχών, στο πλαίσιο των οποίων πρέπει να τηρούνται τα δικαιώματα άμυνας.
- 51 Έτσι, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, μολονότι η αρχή της προστασίας των δικαιωμάτων άμυνας έχει εφαρμογή, ιδίως στο πλαίσιο διαδικασίας εκ των υστέρων εισπράξεως, στις μεταξύ οφειλέτη και κράτους μέλους σχέσεις, εντούτοις, όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ των κρατών μελών και της Ένωσης, δεν μπορεί να έχει ως συνέπεια την παροχή σε κράτος μέλος της δυνατότητας μη τηρήσεως

της υποχρεώσεώς του περί βεβαιώσεως, εντός της προβλεπόμενης από την ρύθμιση της Ένωσης προθεσμίας, των απαιτήσεων της Ένωσης επί των ιδίων πόρων (αποφάσεις Επιτροπή κατά Ισπανίας, EU:C:2006:132, σκέψη 33, και Επιτροπή κατά Ιταλίας, EU:C:2010:347, σκέψη 45).

- 52 Πρέπει, εξάλλου να διευκρινιστεί, όπως επισήμανε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι η προθεσμία των δύο ημερών, του άρθρου 220, παράγραφος 1, του τελωνειακού κώδικα για τη βεβαίωση του ποσού των δασμών που προκύπτει από τελωνειακή οφειλή, μπορεί να παραταθεί κατά το άρθρο 219 του ίδιου κώδικα. Κατά την παράγραφο 1, στοιχείο β', της διατάξεως αυτής, η προθεσμία της βεβαιώσεως μπορεί, ειδικότερα, να παραταθεί, χωρίς ωστόσο να μπορεί να υπερβεί τις δεκατέσσερις μέρες, όταν, λόγω ειδικών περιστάσεων, η τελωνειακή αρχή δεν είναι σε θέση να τηρήσει την εν λόγω προθεσμία.
- 53 Τέλος, στη σκέψη 46 της αποφάσεως Επιτροπή κατά Ιταλίας (EU:C:2010:347), το Δικαστήριο υπενθύμισε, εξάλλου, ότι η βεβαίωση και η κοινοποίηση των οφειλόμενων δασμών καθώς και η καταχώριση των ιδίων πόρων δεν εμποδίζει την εκ μέρους του οφειλέτη αμφισβήτηση, κατ' εφαρμογή των άρθρων 243 επ. του τελωνειακού κώδικα, της υποχρεώσεως που του επιβάλλεται, διά της προβολής όλων των επιχειρημάτων που έχει στη διάθεσή του.
- 54 Όσον αφορά, δεύτερον, το ζήτημα του κατά πόσον τηρήθηκαν τα δικαιώματα άμυνας των ενδιαφερομένων της κύριας δίκης, στην περίπτωση που δεν μπόρεσαν να προβάλουν την άποψή τους παρά μόνο στο πλαίσιο της διαδικασίας ενστάσεως, πρέπει να υπομνησθεί ότι το γενικό συμφέρον της Ένωσης, και ιδίως το συμφέρον να εισπράττονται αμελλητί οι ίδιοι πόροι της, απαιτεί να είναι δυνατή η διενέργεια των ελέγχων με ταχύτητα και αποτελεσματικότητα (απόφαση Sorporé, EU:C:2008:746, σκέψη 41).
- 55 Περαιτέρω, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η εκ των υστέρων ακρόαση στο πλαίσιο προσφυγής ασκηθείσας κατά δυσμενούς αποφάσεως μπορεί, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, ενδεχομένως να διασφαλίζει τον σεβασμό του δικαιώματος ακρόασεως (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση Texdata Software, EU:C:2013:588, σκέψη 85).
- 56 Όσον αφορά τις αποφάσεις των τελωνειακών αρχών, κατά το άρθρο 243, παράγραφος 1, του τελωνειακού κώδικα, κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα να ασκήσει προσφυγή κατά των αποφάσεων που ελήφθησαν κατ' εφαρμογή της τελωνειακής νομοθεσίας οι οποίες το αφορούν άμεσα και ατομικά. Ωστόσο, όπως υπογραμμίζουν το αιτούν δικαστήριο και η Επιτροπή, η άσκηση προσφυγής κατ' εφαρμογή του άρθρου 243 του τελωνειακού κώδικα δεν αναστέλλει, δυνάμει του άρθρου 244, πρώτο εδάφιο, του κώδικα αυτού, κατ' αρχήν την εκτέλεση της αποφάσεως κατά της οποίας στρέφεται. Δεδομένου ότι η εν λόγω προσφυγή δεν έχει ανασταλτικό χαρακτήρα, δεν κωλύει την άμεση εκτέλεση της αποφάσεως αυτής. Το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 244 του εν λόγω τελωνειακού κώδικα επιτρέπει ωστόσο στις τελωνειακές αρχές να αναβάλουν εν όλω ή εν μέρει την εκτέλεση της εν λόγω αποφάσεως, αν έχουν λόγους να αμφιβάλλουν για τη συμφωνία της προσβαλλομένης αποφάσεως με την τελωνειακή νομοθεσία ή όταν υπάρχει κίνδυνος ανεπανόρθωτης ζημίας για τον ενδιαφερόμενο. Περαιτέρω, το άρθρο 244, τρίτο εδάφιο, του τελωνειακού κώδικα επιβάλλει, στην περίπτωση αυτή, τη σύσταση εγγύησης.
- 57 Όπως προκύπτει από το άρθρο 245 του τελωνειακού κώδικα, οι διατάξεις σχετικά με την εφαρμογή της διαδικασίας προσφυγής θεσπίζονται από τα κράτη μέλη.
- 58 Όσον αφορά τη διοικητική διαδικασία περί της οποίας πρόκειται στις υποθέσεις της κύριας δίκης, η διαδικασία αυτή ορίζεται στον Awb. Κατ' αρχήν, σύμφωνα με το άρθρο 4:8 του Awb, τα όργανα της διοικήσεως, πριν από τη λήψη αποφάσεως πιθανώς βλαπτικής για ενδιαφερόμενο που δεν ζήτησε την έκδοσή της, επιτρέπουν στον ενδιαφερόμενο να εκθέσει την άποψή του επί της εκδοθησόμενης αποφάσεως.

- 59 Ωστόσο, κατά το άρθρο 4:12 του Awb, η αρχή αυτή δεν εφαρμόζεται για τις οικονομικής φύσεως αποφάσεις εφόσον, αφενός, μπορεί να ασκηθεί ένσταση ή διοικητική προσφυγή κατά τέτοιας αποφάσεως και, αφετέρου, οι αρνητικές συνέπειες της αποφάσεως αυτής μπορούν να εξαλειφθούν πλήρως κατά το πέρας της ασκηθείσας κατά της αποφάσεως αυτής ενστάσεως ή προσφυγής.
- 60 Η διάταξη αυτή εφαρμόστηκε στις υποθέσεις της κύριας δίκης.
- 61 Συγκεκριμένα, οι ενδιαφερόμενοι, πριν αποκτήσουν τη δυνατότητα ασκήσεως ένδικης προσφυγής και, στη συνέχεια, εφέσεως και αναιρέσεως, είχαν τη δυνατότητα να υποβάλουν ένσταση ενώπιον του οργάνου που εξέδωσε την απόφαση και να προβάλουν τα επιχειρήματά τους, κατά το άρθρο 7:2 του Awb, στο πλαίσιο της ενστάσεως αυτής.
- 62 Εξάλλου, όπως προκύπτει από τις παρατηρήσεις της Ολλανδικής Κυβερνήσεως, η ένσταση αυτή υποβάλλεται βάσει των νομικών διατάξεων και των σχετικών πραγματικών περιστατικών, όπως αυτά έχουν κατά την ημερομηνία της εκδόσεως της αποφάσεως επί της ενστάσεως, οπότε οι αρνητικές συνέπειες της αρχικής αποφάσεως θα μπορούσαν να εξαλειφθούν κατά το πέρας της διαδικασίας ενστάσεως. Εν προκειμένω, οι ενδεχόμενες αρνητικές συνέπειες ενταλμάτων πληρωμής, όπως αυτών της κύριας δίκης, θα μπορούσαν να εξαλειφθούν εκ των υστέρων, στον βαθμό που η καταβολή θα μπορούσε να μετατεθεί στο μέλλον σε περίπτωση ενστάσεως και η εκτέλεση της αποφάσεως να ανασταλεί εν αναμονή της έκβασης της ενστάσεως (και της προσφυγής), δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας.
- 63 Ωστόσο, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Ολλανδική Κυβέρνηση επισήμανε ότι η αναστολή της αποφάσεως περί εκδόσεως εντάλματος πληρωμής δεν είναι αυτόματη, αλλά πρέπει να τη ζητήσει με την ένστασή του ο αποδέκτης του προσβαλλόμενου εντάλματος πληρωμής. Η εν λόγω κυβέρνηση προέβαλε επίσης ότι η αναστολή χορηγείται κατά κανόνα και ότι αυτή η κατ' αρχήν χορήγηση προβλέπεται από υπουργική εγκύκλιο.
- 64 Έτσι, η διαδικασία της ενστάσεως δεν έχει ως αποτέλεσμα την αυτόματη αναστολή της εκτελέσεως της βλαπτικής αποφάσεως και δεν την καθιστά αμέσως ανεφάρμοστη.
- 65 Πάντως, όπως προκύπτει από την απόφαση Texdata Software (EU:C:2013:588, σκέψη 85), το ανωτέρω χαρακτηριστικό μπορεί να έχει κάποια σημασία κατά την εξέταση ενδεχόμενου δικαιολογητικού λόγου περιορισμού του δικαιώματος ακροάσεως πριν από τη λήψη βλαπτικής αποφάσεως.
- 66 Με την απόφαση εκείνη, το Δικαστήριο έκρινε ότι η επιβολή κυρώσεως χωρίς προηγούμενη όχληση και χωρίς την παροχή της δυνατότητας ακροάσεως πριν από την επιβολή της δεν είναι ικανή να θίξει το ουσιώδες περιεχόμενο του επίμαχου θεμελιώδους δικαιώματος, καθόσον η άσκηση της αιτιολογημένης ενστάσεως κατά της αποφάσεως περί επιβολής προστίμου καθιστά αμέσως ανεφάρμοστη την εν λόγω απόφαση και κινεί τη συνήθη διαδικασία, στο πλαίσιο της οποίας γίνεται σεβαστό το δικαίωμα ακροάσεως (απόφαση Texdata Software, EU:C:2013:588, σκέψη 85).
- 67 Ωστόσο, από την παρατιθέμενη στην προηγούμενη σκέψη νομολογία δεν μπορεί να συναχθεί ότι, σε περίπτωση μη ακροάσεως πριν από την έκδοση εντάλματος πληρωμής, η υποβολή ενστάσεως κατά του εν λόγω εντάλματος πληρωμής πρέπει αναγκαστικά να έχει ως αποτέλεσμα την αυτόματη αναστολή εκτελέσεως του εντάλματος αυτού, προς διασφάλιση του δικαιώματος ακροάσεως στο πλαίσιο της εν λόγω ενστάσεως ή προσφυγής.
- 68 Λαμβανομένου υπόψη του γενικού συμφέροντος της Ένωσης να εισπράττονται το συντομότερο δυνατό οι ίδιοι πόροι της, περί του οποίου γίνεται λόγος στη σκέψη 54 της παρούσας αποφάσεως, το άρθρο 244, δεύτερο εδάφιο, του τελωνειακού κώδικα προβλέπει ότι η άσκηση προσφυγής κατά εντάλματος πληρωμής επιφέρει την αναστολή εκτελέσεως του εν λόγω εντάλματος μόνον όταν οι αρχές έχουν λόγους να αμφιβάλλουν για τη συμφωνία της προσβαλλομένης αποφάσεως με την τελωνειακή νομοθεσία ή όταν υπάρχει κίνδυνος ανεπανόρθωτης ζημίας για τον ενδιαφερόμενο.

- 69 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, διατάξεις του δικαίου της Ένωσης όπως αυτές του τελωνειακού κώδικα, πρέπει να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων τα οποία, κατά πάγια νομολογία, αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των γενικών αρχών του δικαίου την τήρηση των οποίων διασφαλίζει το Δικαστήριο (βλ., συναφώς, αποφάσεις C-465/00, C-138/01 και C-139/01, Österreichischer Rundfunk κ.λπ., EU:C:2003:294, σκέψη 68, καθώς και C-131/12, Google Spain και Google, EU:C:2014:317, σκέψη 68).
- 70 Υπό τις συνθήκες αυτές, οι εθνικές διατάξεις που θέτουν σε εφαρμογή το άρθρο 244, δεύτερο εδάφιο, του τελωνειακού κώδικα για τη χορήγηση αναστολής εκτελέσεως πρέπει, ελλείψει προηγούμενης ακροάσεως, να διασφαλίσουν ότι οι προϋποθέσεις αυτές, δηλαδή η ύπαρξη λόγων που εγείρουν αμφιβολίες για τη συμφωνία της προσβαλλομένης αποφάσεως με την τελωνειακή νομοθεσία ή η ύπαρξη κινδύνου ανεπανόρθωτης ζημίας για τον ενδιαφερόμενο, δεν εφαρμόζονται και δεν ερμηνεύονται περιοριστικά.
- 71 Στις υποθέσεις της κύριας δίκης, η αναστολή εκτελέσεως των ενταλμάτων πληρωμής σε περίπτωση ενστάσεως χορηγείται κατ' εφαρμογή υπουργικής εγκυκλίου. Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει εάν η εν λόγω εγκύκλιος μπορεί να παράσχει στους αποδέκτες των εντολών πληρωμής τη δυνατότητα, ελλείψει προηγούμενης ακροάσεως, να επιτύχουν την αναστολή εκτελέσεώς τους μέχρι την ενδεχόμενη μεταρρύθμισή τους, προκειμένου να καταστεί αποτελεσματικό το δικαίωμα επιδιώξεως αναστολής εκτελέσεως.
- 72 Εν πάση περιπτώσει, η εθνική διοικητική διαδικασία που θέτει σε εφαρμογή το άρθρο 244, δεύτερο εδάφιο, του τελωνειακού κώδικα δεν μπορεί να περιορίσει τη χορήγηση μιας τέτοιας αναστολής όταν υφίστανται λόγοι αμφιβολίας για τη συμφωνία της προσβαλλομένης αποφάσεως με την τελωνειακή νομοθεσία ή όταν υπάρχει κίνδυνος ανεπανόρθωτης ζημίας για τον ενδιαφερόμενο.
- 73 Υπό τις συνθήκες αυτές, στο πρώτο υποερώτημα του δεύτερου ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η αρχή του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας και, ειδικότερα, το δικαίωμα κάθε προσώπου σε προηγούμενη ακρόαση πριν ληφθεί ατομικό μέτρο σε βάρος του, έχει την έννοια ότι, όταν ο αποδέκτης εντάλματος πληρωμής το οποίο εκδόθηκε βάσει διαδικασίας εκ των υστέρων εισπράξεως εισαγωγικών τελωνειακών δασμών, κατ' εφαρμογή του τελωνειακού κώδικα, δεν έτυχε ακροάσεως από τη διοίκηση πριν από τη λήψη της αποφάσεως αυτής, τα δικαιώματά του άμυνας προσβάλλονται, ακόμη και αν έχει τη δυνατότητα να προβάλει τη θέση του στο πλαίσιο μεταγενέστερου σταδίου διοικητικής ενστάσεως, εάν η εθνική ρύθμιση δεν παρέχει στους αποδέκτες αυτών των ενταλμάτων τη δυνατότητα, όταν δεν έλαβε χώρα προηγούμενη ακρόαση, να επιτύχουν αναστολή της εκτελέσεως των εν λόγω ενταλμάτων μέχρι την ενδεχόμενη μεταρρύθμισή τους. Τούτο ισχύει, εν πάση περιπτώσει, εάν η διοικητική διαδικασία που θέτει σε εφαρμογή το άρθρο 244, δεύτερο εδάφιο, του τελωνειακού κώδικα, περιορίζει τη χορήγηση μιας τέτοιας αναστολής στην περίπτωση που υπάρχουν αμφιβολίες για το εάν η προσβαλλόμενη απόφαση συμφωνεί με την τελωνειακή νομοθεσία ή στην περίπτωση που υπάρχει κίνδυνος ανεπανόρθωτης ζημίας για τον ενδιαφερόμενο.

Επί του δεύτερου υποερωτήματος του δεύτερου ερωτήματος και επί του τρίτου ερωτήματος

- 74 Με το δεύτερο υποερώτημα του δεύτερου ερωτήματος και με το τρίτο ερώτημα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν οι έννομες συνέπειες της παραβιάσεως από τη διοίκηση της αρχής του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας καθορίζονται από το εθνικό δίκαιο και ποιες περιστάσεις μπορούν να ληφθούν υπόψη από τον εθνικό δικαστή στο πλαίσιο του ελέγχου του. Το αιτούν δικαστήριο ερωτά, ειδικότερα, εάν ο εθνικός δικαστής μπορεί να λάβει υπόψη την περίπτωση κατά την οποία, αν είχε γίνει σεβαστό το δικαίωμα της προηγούμενης ακροάσεως, η έκβαση της διαδικασίας λήψεως αποφάσεως θα ήταν ακριβώς ίδια.

- 75 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί εισαγωγικά ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, όταν δεν καθορίζονται από το δίκαιο της Ένωσης ούτε οι συνθήκες εντός των οποίων πρέπει να διασφαλίζεται ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας ούτε οι συνέπειες της μη τηρήσεως των δικαιωμάτων αυτών, οι εν λόγω συνθήκες και συνέπειες εμπίπτουν στο εθνικό δίκαιο αρκεί τα μέτρα που θεσπίζονται προς την κατεύθυνση αυτή να είναι της ίδιας τάξεως με εκείνα που ισχύουν για τους ιδιώτες σε ανάλογες καταστάσεις εθνικού δικαίου (αρχή της ισοδυναμίας) και αρκεί να μην καθιστούν πρακτικά αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που παρέχονται από την έννομη τάξη της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας) (βλ. απόφαση G. και R., EU:C:2013:533, σκέψη 35 καθώς και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 76 Η λύση αυτή μπορεί να εφαρμοστεί στο πεδίο των τελωνειακών υποθέσεων, εφόσον το άρθρο 245 του τελωνειακού κώδικα παραπέμπει ρητώς στο εθνικό δίκαιο, διευκρινίζοντας ότι «[ο]ι διατάξεις για τη θέση σε εφαρμογή της διαδικασίας της προσφυγής θεσπίζονται από τα κράτη μέλη».
- 77 Εντούτοις, μολονότι απόκειται στα κράτη μέλη να καθιστούν δυνατή την άσκηση των δικαιωμάτων άμυνας κατά τον ίδιο τρόπο με εκείνον που ισχύει στις εσωτερικές καταστάσεις, παρά ταύτα ο τρόπος αυτός πρέπει να συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης και ειδικά να μη θέτει σε κίνδυνο την αποτελεσματικότητα του τελωνειακού κώδικα (απόφαση G. και R., EU:C:2013:533, σκέψη 36).
- 78 Πάντως, όπως επισήμανε η Επιτροπή, η υποχρέωση του εθνικού δικαστή να διασφαλίζει την πλήρη αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης δεν συνεπάγεται την ακύρωση, σε όλες τις περιπτώσεις, της αποφάσεως κατά της οποίας ασκήθηκε ένδικο μέσο λόγω προσβολής των δικαιωμάτων άμυνας, και ειδικότερα του δικαιώματος ακροάσεως.
- 79 Συγκεκριμένα, κατά το δίκαιο της Ένωσης, η προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας, και ειδικότερα του δικαιώματος ακροάσεως, συνεπάγεται την ακύρωση της αποφάσεως που εκδόθηκε κατά το πέρας της σχετικής διοικητικής διαδικασίας μόνο στην περίπτωση που, αν δεν υπήρχε η πλημμέλεια αυτή, η εν λόγω διαδικασία θα μπορούσε να καταλήξει σε διαφορετικό αποτέλεσμα (βλ. συναφώς, αποφάσεις C-301/87, Γαλλία κατά Επιτροπής, EU:C:1990:67, σκέψη 31· C-288/96, Γερμανία κατά Επιτροπής, EU:C:2000:537, σκέψη 101· C-141/08 P, Foshan Shunde Yongjian Housewares & Hardware κατά Συμβουλίου, EU:C:2009:598, σκέψη 94· και C-96/11 P, Storck κατά ΓΕΕΑ, EU:C:2012:537, σκέψη 80, καθώς και G. και R., EU:C:2013:533, σκέψη 38).
- 80 Επομένως, η παραβίαση της αρχής του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας επιφέρει την ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως μόνον στην περίπτωση που, αν δεν συνέτρεχε η παραβίαση αυτή, η διαδικασία θα κατέληγε σε διαφορετικό αποτέλεσμα.
- 81 Επισημαίνεται ότι, στις υποθέσεις της κύριας δίκης, οι ίδιοι οι ενδιαφερόμενοι δέχονται ότι η διαδικασία της ενστάσεως δεν θα είχε καταλήξει σε διαφορετικό αποτέλεσμα αν αυτοί είχαν τύχει ακροάσεως πριν από την επίμαχη απόφαση, καθώς δεν αμφισβητούν τη δασμολογική κατάταξη στην οποία προέβη η φορολογική αρχή.
- 82 Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο δεύτερο υποερώτημα του δεύτερου ερωτήματος και στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες πρέπει να διασφαλίζεται ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας και οι συνέπειες της μη τηρήσεως των δικαιωμάτων αυτών υπόκεινται στο εθνικό δίκαιο, αρκεί τα σχετικώς θεσπιζόμενα μέτρα να είναι της ίδιας τάξεως με εκείνα που ισχύουν για τους ιδιώτες σε ανάλογες καταστάσεις εθνικού δικαίου (αρχή της ισοδυναμίας) και να μην καθιστούν πρακτικά αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που παρέχονται από την έννομη τάξη της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας). Δεδομένου ότι ο εθνικός δικαστής υποχρεούται να διασφαλίζει την πλήρη αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης, μπορεί, όταν αξιολογεί τις συνέπειες μιας προσβολής των δικαιωμάτων άμυνας, και ειδικότερα του δικαιώματος ακροάσεως, να λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι μια τέτοια προσβολή

συνεπάγεται την ακύρωση της αποφάσεως που ελήφθη κατόπιν της επίμαχης διοικητικής διαδικασίας μόνο στην περίπτωση κατά την οποία, αν απουσίαζε η πλημμέλεια αυτή, η εν λόγω διαδικασία μπορούσε να καταλήξει σε διαφορετικό αποτέλεσμα.

Επί των δικαστικών εξόδων

- ⁸³ Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πέμπτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Η αρχή του σεβασμού από τη διοίκηση των δικαιωμάτων άμυνας και το συνεπακόλουθο δικαίωμα κάθε προσώπου να τύχει ακροάσεως πριν από την έκδοση οποιασδήποτε αποφάσεως δυνάμενης να επηρεάσει δυσμενώς τα συμφέροντά του, όπως έχουν εφαρμογή στο πλαίσιο του κανονισμού (ΕΟΚ) 2913/92 του Συμβουλίου, της 12ης Οκτωβρίου 1992, περί θεσπίσεως κοινοτικού τελωνειακού κώδικα, όπως έχει τροποποιηθεί από τον κανονισμό (ΕΚ) 2700/2000 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Νοεμβρίου 2000, μπορούν να προβληθούν ευθέως από τους ιδιώτες ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.
- 2) Η αρχή του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας και, ειδικότερα, το δικαίωμα κάθε προσώπου σε προηγούμενη ακρόαση πριν ληφθεί ατομικό μέτρο σε βάρος του, έχουν την έννοια ότι, όταν ο αποδέκτης εντάλματος πληρωμής το οποίο εκδόθηκε βάσει διαδικασίας εκ των υστέρων εισπράξεως εισαγωγικών τελωνειακών δασμών, κατ' εφαρμογή του κανονισμού 2913/92, όπως έχει τροποποιηθεί από τον κανονισμό 2700/2000, δεν έτυχε ακροάσεως από τη διοίκηση πριν από τη λήψη της αποφάσεως αυτής, τα δικαιώματά του άμυνας προσβάλλονται, ακόμη και αν έχει τη δυνατότητα να προβάλει τη θέση του στο πλαίσιο μεταγενέστερου σταδίου διοικητικής ενστάσεως, εάν η εθνική ρύθμιση δεν παρέχει στους αποδέκτες αυτών των ενταλμάτων τη δυνατότητα, όταν δεν έλαβε χώρα προηγούμενη ακρόαση, να επιτύχουν αναστολή της εκτελέσεως των εν λόγω ενταλμάτων μέχρι την ενδεχόμενη μεταρρύθμισή τους. Τούτο ισχύει, εν πάση περιπτώσει, εάν η εθνική διοικητική διαδικασία που θέτει σε εφαρμογή το άρθρο 244, δεύτερο εδάφιο, του τελωνειακού κώδικα, περιορίζει τη χορήγηση μιας τέτοιας αναστολής στην περίπτωση που υπάρχουν αμφιβολίες για το εάν η προσβαλλόμενη απόφαση συμφωνεί με την τελωνειακή νομοθεσία ή στην περίπτωση που υπάρχει κίνδυνος ανεπανόρθωτης ζημίας για τον ενδιαφερόμενο.
- 3) Οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες πρέπει να διασφαλίζεται ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας και οι συνέπειες της μη τήρησεως των δικαιωμάτων αυτών υπόκεινται στο εθνικό δίκαιο, αρκεί τα σχετικώς θεσπιζόμενα μέτρα να είναι της ίδιας τάξεως με εκείνα που ισχύουν για τους ιδιώτες σε ανάλογες καταστάσεις εθνικού δικαίου (αρχή της ισοδυναμίας) και να μην καθιστούν πρακτικά αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που παρέχονται από την έννομη τάξη της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας).

Δεδομένου ότι ο εθνικός δικαστής υποχρεούται να διασφαλίζει την πλήρη αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης, μπορεί, όταν αξιολογεί τις συνέπειες μιας προσβολής των δικαιωμάτων άμυνας, και ειδικότερα του δικαιώματος ακροάσεως, να λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι μια τέτοια προσβολή συνεπάγεται την ακύρωση της αποφάσεως που ελήφθη κατόπιν της επίμαχης διοικητικής διαδικασίας μόνο στην περίπτωση κατά την οποία, αν απουσίαζε η πλημμέλεια αυτή, η εν λόγω διαδικασία μπορούσε να καταλήξει σε διαφορετικό αποτέλεσμα.

(υπογραφές)